

Miljøjournalen

The background of the cover is a photograph of a power plant with several cooling towers emitting white steam, and a large metal transmission tower in the foreground. The sky is a mix of blue and orange, suggesting a sunset or sunrise. The title 'Miljøjournalen' is written in large, bold letters, with 'Miljø' in green and 'journalen' in blue. The issue number 'NR. 8 • 2008' is printed vertically on the right side.

NR. 8 • 2008

Strømsjokk vil gi mer sparing

Rekordsmelting

Historisk lavt skogvern

I retten for miljøinformasjon

Frykter skogvernpause • 3
 Rettssak om miljøinformasjon
 • 4
 Miljø i amerikansk valgkamp • 5

Tema: Energi og energibruk
 Strømsjokket kommer • 6
 Ønsker lavenergiutvalg • 7
 Stor vindpark • 8
 — Norge en energisinke • 9
 California kan redde USA fra
 energikrise • 9

Kort sagt • 10
 Leserinnlegg • 11
 Ungdommelig miljøvern i Afrika
 • 12

REDAKTØR:
 Kristian Skjellum Aas | Tlf. 23 10 96 07
 ka@naturvern.no

REDAKSJON:
 Tor Bjarne Christensen | Tlf. 23 10 96 08
 tbc@naturvern.no
 Martin Ødegaard | Tlf. 23 10 96 06
 mo@naturvern.no

ADRESSE:
 Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo
 Telefon: 23 10 96 10
 Telefaks: 23 10 96 11
 E-post: redaksjonen@naturvern.no
 Nett: www.miljojournalen.no

FORSIDEFOTO:
 David Joyner/Istockphoto.com

ABONNEMENT:
 320 kroner per år (privat)
 700 kroner per år (bedrifter)

ANNONSER:
 Kabate | Tlf. 22 59 91 80
 E-post: gunnar@kabate.no

UTGIVER: Norges Naturvernforbund

NESTE UTGAVE: OKTOBER 2008
 Miljøjournalen kommer med egne num-
 mer i oktober og november, samt i samut-
 givelse med Natur & miljø i desember.

Fagpressen
 OPPLAGSKONTROLLERT

Verdens første klimaklubb

1. september lanserte Grønn Hverdag verdens første klimaklubb, med H.K.H. Mette-Marit som første medlem.

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
 mo@naturvern.no

Klimaklubben.no er et nytt konsept som skal gi forbrukere oversikt over sitt personlige CO₂-utslipp. Nettsiden gir også oppfølging på de områdene man ønsker å forbedre seg på, og hvor de kan hjelpes til å få en mer bærekraftig livsstil.

Grønn Hverdag har et mål om minst 250 000 besøkende og 30 000 medlemmer i løpet av det første året.

Miljøvernminister Erik Solheim var til stede under åpningen, og

Solheim åpnet Klimaklubben. (Foto: Martin Ødegaard)

sa at hver og en kan bidra til at klima-utslippene går ned.

— Undersøkelser viser at nordmenn er villige til å gjøre en innsats selv for å leve mer miljøvennlig. Klimaklubben.no er et tiltak som kan hjelpe folk i å komme i gang med å bryte en vane og eta-

blere en ny og mer klimavennlig en, sier ministeren.

Kronprinsesse Mette-Marit uttalte til Klimaklubben.no at de små tiltakene er mye bedre enn å ikke gjøre noen ting. Klimaklubben er en fin veileder for å ta de riktige skrittene videre.

Uten emballasje

Ansatte i den amerikanske kosmetikkjeden Lush arbeidet en dag i nettoen, for å demonstrere mot unødvendig emballasje. De ansatte hadde kun på seg et forkle som dekket de mest private delene av kroppen. Kjeden har tidligere gjort et poeng av å selge kosmetikk med så lite emballasje som mulig, og selger blant annet såpestykker i løs vekt fremfor flasker med flytende såpe.

Naken såpe. (Foto: Photos.com)

Vil kutte bilutslipp

87 prosent av de spurte i en meningsmåling foretatt i Storbritannia, Frankrike, Italia, Tyskland og Spania støtter EUs forslag om å kreve lavere utslipp fra nye biler. EUs mål er at det gjennomsnittlige utslippet fra nye biler skal ned i 120 gram CO₂ per kilometer fra 2012. I dag ligger dette nivået på 158 gram per kilometer, og har steget de siste årene grunnet stor etterspørsel etter bensintørste biler.

Tyske bilprodusenter presser på for å få EU til å utsette kravet, og hevder produksjonstiden på nye biler er så lang at de vil ha problemer med å møte det, ifølge Reuters.

Matrestriksjoner etter radioaktiv lekkasje

Myndighetene i Belgia har innført restriksjoner på inntak av enkelte matvarer etter en radioaktiv lekkasje ved et medisinsk forskningslaboratorium sør i landet, melder Reuters. Lekkasjonen skjedde i slutten av august, og klassifiseres med en alvorlighetsgrad på 3 på en skala der 1 er minst alvorlig,

mens kun Tsjernobyl-ulykken har oppnådd nivå 7.

Belgiske strålevernmyndigheter har fått kraftig kritikk for hvordan de har taklet lekkasjen, som ikke ble meldt til offentligheten før fem-seks dager etter utslippet. Målt radioaktivitet i området er ”høyere enn forventet”.

Frykter historisk lavt skogvern

Regjeringen lar nå private være med og bestemme hvilke av statens skoger som skal vernes. Det kan føre til færre og dårligere verneområder, frykter Naturvernforbundet.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Miljøvernminister Erik Solheim gikk nylig ut og lovte omfattende økning i skogvernet i 2008 og 2009. Det kan bli vanskelig, ifølge Norges Naturvernforbund. Nå legges det nemlig opp til en verneprosess etter frivillig vern-konseptet for statsalmenningene. Det betyr at private brukerinteresser skal få være med på å velge ut hvilke områder som skal foreslås vernet. Det ble klart etter en avtale mellom Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet i juli. Etter planen skal verneforslagene legges ut på høring 1. oktober. Rekker man ikke det, kan Solheims tidsplan ryke.

— Må holde løftet

— Det er ingen grunn til å vanne ut eller somle med skogvernet på statens egen eiendom. Vi frykter at den foreslåtte prosessen fra Miljøverndepartementet vil gjøre nettopp det. Her må Solheim i stedet sørge for fortgang slik at han kan få vernet en betydelig andel

skog før valget neste år, sier Lars Haltbrekken, leder i Naturvernforbundet.

Omfattende vern allerede i år
Statssekretær Heidi Sørensen kan imidlertid forsikre overfor Miljøjournalen at Regjeringen legger opp til høy fremdrift i skogvernet.

— Vi planlegger omfattende skogvern i 2008 og 2009, både på statsgrunn og ved frivillig vern på privatgrunn. Dette er nå mulig fordi vi de siste årene har gjennomført et omfattende arbeid med kartlegginger og verneprosesser, slik at store skogarealer nå kan vernes, sier Sørensen.

Vil ikke hindre fremdrift

At brukerinteressene tas med i prosessene vil ikke hindre frem-

driften, ifølge Sørensen.

— Det er viktig å sikre god lokal forankring av vernet, også der det dreier seg om statsgrunn. Samtidig vil vi opprettholde god framdrift i arbeidet, og vi legger opp til vernevedtak for skog i statsalmenningene i Møre og Romsdal og i Trøndelagsfylkene i løpet av 2008 og 2009.

Miljøverndepartementet opplyser at det nå foreligger tilbud om frivillig vern av nær 100 områder med cirka 250 kvadratkilometer produktiv skog. På statsgrunn er det funnet cirka 400 kvadratkilometer med verneverdig produktiv skog.

— Et vern av så store skogområder vil innebære at norsk skogvern kan økes vesentlig, sier Sørensen.

Frykter historisk lavmål

Gjermund Andersen i Naturvernforbundets skogutvalg er imidlertid ikke overbevist.

— Vi frykter at prosessen staten nå legger opp til vil føre til at de mest verdifulle skogene tas ut av verneplanen, fordi lokale næringsinteresser tas med på utvelgelsen. Hvis ikke verneplanen for statsskog i Nord-Trøndelag og Nordland sendes ut på høring 1. oktober, vil ikke Solheim rekke å verne noe av denne skogen før valget. Saksbehandlingen vil ta for lang tid. Da går Regjeringen inn i historien med et historisk lavmål av vernet skog, sier han.

I siste del av sin periode vernet regjeringen Bondevik mye mer enn hva regjeringen Stoltenberg har greid på tre år.

Klart for møte i retten

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) skal møte Løvenskiold i retten den 23. september. For første gang skal miljøinformasjonsloven prøves i en norsk rett.

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Saken mellom NOA og Løvenskiold skal prøves i rettsystemet i slutten av september. Da vil det første rettslige slaget om saken som startet for snart et år siden, stå. Saken vil kun stå mellom NOA og Løvenskiold etter at det en stund så ut til at også staten kunne bli part i saken.

Stevnet klagenemnd og NOA

I februar i fjor brukte NOA Miljøinformasjonsloven for å få tilgang til kartfestet informasjon om Løvenskiolds skogeiendommer i Osломarka. De vant frem i Klagenemnda for miljøinformasjon, men Løvenskiold nektet å gi ut informasjonen. Løvenskiold sendte etter hvert en stevning mot NOA og klagenemnda for miljøinformasjon, hvor de sa at de ikke ville etterkomme kravet. Stevningen gjaldt dermed mot NOA og Klagenemnda. Men i sommer ville også regjeringsadvokaten ha et ord med i laget. I et brev til NOA skriver han at klagenemnda ikke kan trekkes inn, fordi de ikke er part i saken. Dermed står saken igjen mellom NOA og Lø-

venskiold.

Vil hemmeligholde forretningsinformasjon

Løvenskiold har uttalt at de ikke ønsker å gi ut kartene, fordi de frykter at da kan hvem som helst komme å be om denne typen informasjon.

Skogsjef Rolf Hatlinghus i Løvenskiold skriver i et leserinnlegg i Aftenposten at det handler blant annet om retten til å holde forretningsinformasjon rundt den profesjonelle skogdriften unna andre aktører som kan tjene penger på detaljinnsett i deres varelagre.

Første søksmål

Daglig leder i NOA, Gjermund sier til Miljøjournalen at man i rettsaken vil få en utprøving av et av de viktigste virkemidlene som miljøbevegelsen har.

— Dette er upløyd mark, så vi er veldig spente på utfallet, sier Andersen, som forklarer at de har en advokat som er svært optimistisk på deres vegne.

Leder i klagenemnda for miljøinformasjon, Ragnhild Noer, sier at det er første gang man mottar et motsøksmål når det gjelder bruk av loven.

Gjermund Andersen fra Naturvernforbundet i Oslo og Akershus er stevnet i Norges første rettsak om miljøinformasjonsloven. (Foto: Tom Hellig Hofton)

— Dette kan være prinsipielt interessant for oss. Men det er jo også en forholdsvis ny lov, så det er ikke så rart at loven prøves ut.

Noer er likevel klar på at de vil følge nøye med på resultatet av tvisten, og at de vil rette seg etter utfallet.

— Dersom retten for eksempel viser at vi har lagt oss på en for streng linje, vil vi rette oss etter det, sier Noer.

Kan bli tvunget til å betale

Gjermund Andersen sier at han

også er bekymret for at NOA må kunne komme til å betale saksomkostninger dersom de taper i retten.

— Vil det i praksis vil kunne bety at man løper risikoen for å måtte betale saksomkostningene dersom man bruker miljøinformasjonsloven, spør han.

Noer bekrefter at dette er tilfelle, men sier også at NOA når som helst kan trekke seg som part i saken, og at de ikke trenger å stå løpet ut.

— Forhandlingene må skifte gir

Rådgiver i Naturvernforbundet, Bård Lahn, mener at de internasjonale klimaforhandlingene må skifte gir når de i desember tar til i Poznan.

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Klimatoppmøtet i Accra i Ghana ble nylig avsluttet, og ble fulgt av Naturvernforbundets Bård Lahn. Han mener at det ikke kom veldig mye konkret ut av møtet, og peker på to hovedårsaker til at forhandlingene gikk tregere enn

man kunne håpe.

Venter på valg

— Det er tydelig at dette er et mellomår fram mot forhandlingene i København. Mange land har ennå ikke avklart sine forhandlingsposisjoner, blant annet gjelder dette EU, sier han.

— I tillegg venter mange på ut-

fallet av valget i USA. Man vet at de man forhandler med ikke vil være de samme som man treffer ved neste forhandlingsrunde.

For øvrig venter man ikke bare på valg i USA. Også Japan og Canada, som er kjent som "blokkerende" land, har nært forestående valg, og spesielt i Canada knyttes det spenning til at et regjerings-

Polhavet går mot isfri sommer

Isdekket i Polhavet befinner seg på den nest minste utbredelsen som er målt, så vidt slått av rekordåret 2007. Likevel har isen smeltet fra et større område enn i fjor.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Isdekket øverst på vår klode befinner seg nå på det laveste nivået, og i løpet av et par uker vil den begynne å fryse igjen. Skal det settes ny rekord nå, må vær, vind og havstrømmer forenes i siste kamp mot isen.

— Det virker usannsynlig med ny rekord i år, men det betyr ingenting. Bildet av Polhavet i rask nedsmelting er bekreftet. Arktis fortsetter å bli forberedt på en rask avsmelting, sier forskningsdirektør Kim Holmen i Norsk Polarinstittutt.

Større tilbaketrekking i år

Hvis man ser på størrelsen på det islagte arealet, har isen trukket seg tilbake fra et større område i år enn i fjor. I mars i år lå det is på snaue 13,5 millioner kvadratkilometer. Nå er det cirka 4 millioner kvadratkilometer igjen. Det betyr at isen er smeltet bort fra hele 9,5 millioner kvadratkilometer i år, mens tilsvarende tall for 2007 var drøye 9 millioner kvadratkilometer.

— Forandringen er større i år enn i fjor, selv om det ikke skulle bli ny minimumsrekord. Tykkelsen på isen har også minket, og det er mindre flerårsis, sier Holmen.

For første gang i historien er både nordvest-passasjen og nordøst-passasjen isfrie. Det betyr at det nå er mulig å seile til Alaska både nord for Sibir og nord for Canada.

Den store minkingen i isutbredelsen til tross, nord for Svalbard er det mer is enn vanlig. I fjor var det isfritt i samme område.

— Isutbredelsen er regionalt betinget. Det henger sammen med temperatur, vindretning og havstrømmer, forklarer klimaforsker Lasse Petterson ved Nansensenteret i Bergen.

I år har nedsmeltingen vært spesielt stor på Alaska-siden, blant annet som følge av vindretningen og varmt vann fra Stillehavet.

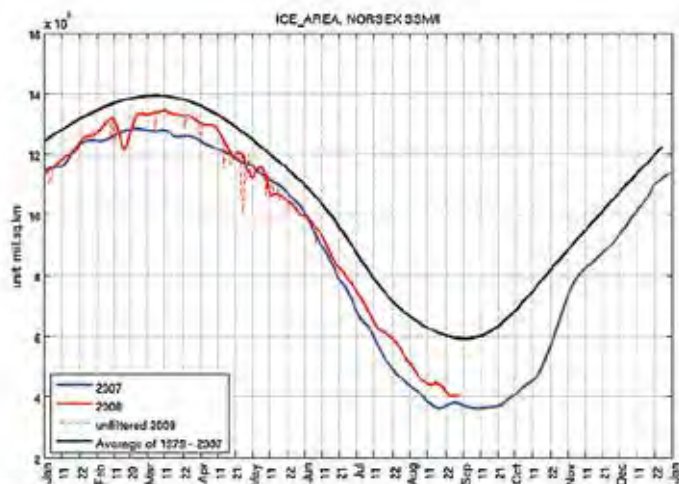
Flerårsisen forsvinner

Det finnes to typer is i Polhavet; ettårsis og flerårsis. I løpet av de siste årene har mengden flerårsis, som danner selve fundamentet i

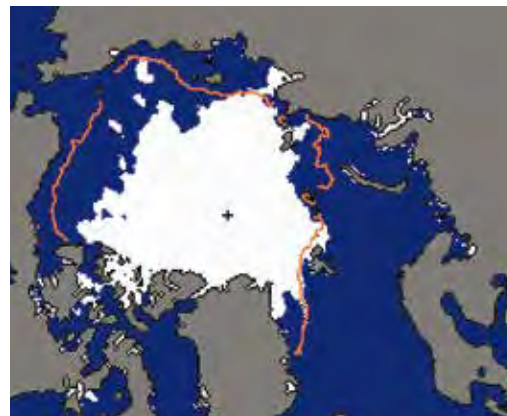
isdekket, blitt dramatisk redusert. Det er nå flerårsis på cirka 2 millioner kvadratkilometer, mens det var dobbelt så mye bare for tre-fire år siden.

Forskningsdirektør Holmen forteller at det er god grunn til å tro at trenden vil fortsette. Det finnes en rekke modeller for de kommende tiårenes smelting i Polhavet. Ferske modeller viser nå at sommerisen kan være borte så tidlig som om fem år. Andre modeller sier 2030, mens FNs klimapanel har sagt 2070. Likevel kan man ikke være sikre.

— Vår beste kunnskap om klimaet tilsier at trenden med nedsmelting av Polhavet fortsetter, men vi kan ikke være sikre. Det kan finnes prosesser vi ennå ikke har forstått, så det kan komme år hvor ismengden vokser igjen. Likevel tyder alt på at vi går mot isfritt sommerhav, sier Holmen.

Grafen viser areal dekket av is for hver måned i Arktis. Den røde grafen viser årets isdekk, mens den blå grafen viser rekordåret 2007. (Opphavsrett: Nansen Environmental and Remote Sensing Center, Universitetet i Bergen)

Kartet viser isens utbredelse i Polhavet i slutten av august. Hvitt er is, mens den røde linjen viser normalsituasjonen. (Opphavsrett: National Snow and Ice Data Center, Boulder, USA)

skifte kan føre til bedre forhandlingsmiljø.

Regnskog var også et viktig tema under møtet, men Lahn sier at det ikke kom fram mye nytt.

— Men det er stor enighet blant alle landene om tiltak for å redusere avskoging, enten gjennom et markedssystem eller et fond.

Mot Poznan

Lahn mener at forhandlingene fram mot klimamøtet i polske Poznan i desember nå må skifte gir, og ta form av skikkelige forhandlinger. Han etterlyser mer reelle forhandlinger og mindre prategrupper.

— Nå må det skje noe — det må komme konkrete forslag til

hva som kan godtas. Det viktigste framover blir at man trenger en samlet reduksjonsforpliktelse for de rike landene, sier Lahn. På Bali ble det antydnet at de rike landenes utslippsintervall skulle ligge et sted mellom 25 og 40 prosent.

Lahn sier at det også må komme mer støtte til u-landenes forslag,

hvor man slår fast at det trengs finansieringsmekanismer til et nytt system for penge- og teknologioverføring. Framover mener han også at det er viktig at de andre landene slutter å vente på USA, for å se hva slags posisjon de vil innta.

— Fram mot København trenger man at det vises lederskap.

kalender

23. september:

Foredrag om naturmangfold
Suhmhuset, Trondheim
Arr: Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag

25. - 28. september:

Nordisk kongeoernsymposium
Hotell Scandic Tromsø
Temaer: Vindkraft, overvåkning, forskning og erstatningssystemer
Arr: NINA avd. for arktisk økologi
www.nina.no

7. - 9. oktober:

Miljøteknik
Svenska Mässan, Göteborg, Sverige
www.miljoteknik.com

15. - 16. oktober:

Transport og logistikk 2008
Med egen seksjon om miljøvennlig transport
Clarion hotel, Oslo lufthavn Gardermoen
Arr: Transportbrukernes fellesorganisasjon m.fl
www.konferanse.info

25. - 26. oktober:

Konferansen "Student og klima"
Oslo
Arr: Natur og Ungdom
www.nu.no

18. november

Åpent seminar om rovvilt
Arrangør: Norges Naturvernforbund
First Hotel Victoria, Hamar

25. - 26. november:

Nordic Climate Solutions
Arr: Nordisk ministerråd, Mandag Morgen, NIDAB Networking
Bella Center, København
www.nordicclimatesolutions.com

1. - 12. desember

Klimatoppmøte, COP 14
Poznan, Polen
Arr: FNs klimakonvensjon UNFCCC
www.cop14.com.pl

Stille før strø

Strømprisene er på vei opp, vannmengden i norske magasiner minker og den skyhøye oljeprisen skal videre opp. Men dette er bare starten. Om noen år vil vi trolig drømme om 2008-priser.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Etter å ha vært bortskjemt med lave strømpriser må forbrukerne nå belage seg på nye tider. Bare i løpet av få måneder er spotprisen på kraft mer enn fordoblet og ekspertene spår priser opp mot én krone per kilowatttime til vinteren. Nå er forbindelseskablene fra Norge til Nederland og Sverige snart i full drift igjen. Det betyr at Norge blir enda tettere knyttet til det europeiske kraftmarkedet. Skal vi tro ekspertene, må vi på sikt belage oss på å betale en del mer enn vi er vant til for strømmen.

— Jeg tror absolutt at strømprisene vil legge seg på et høyere

nivå. Det vil bli vanskelig å holde seg utenfor det europeiske markedet. Vi må nok belage oss på høyere priser, selv i en normal situasjon med mye vann i magasinene, sier kraftanalytiker Håkan Palm i Bergen Energi.

Påvirkes av globale trender

Energimarkedet påvirkes nå i langt større grad av svingninger globalt enn tidligere. Den pågående prisoppgangen er også påvirket av veksten i Kina, som har iverksatt en rekke tiltak for å begrense eksport av kull. Det gir økte kullpriser, og følgelig dyrere strøm i Europa.

— Det er vanskelig å si hva som vil skje med olje og kull i fremtiden.

Prisene er svært høye i dag, og det er grunn til å tro at vi er inne i en ny periode med stabilt høye priser på de fossile brenslene. Dette vil også påvirke strømprisen til norske forbrukere, sier Palm.

Oljetørst verden

I forbindelse med oljemessen ONS som nylig fant sted i Stavanger sa lederen i Det internasjonale energibyrået (IEA), Nobuo Tanaka, at olje- og gassbransjen vil få problemer med å slukke tørsten til et stadig voksende marked.

I tillegg til stor etterspørsel vil utfallet av klimaforhandlingene, som skal avsluttes i København til neste år, påvirke prisene. Mye tyder på at det blir innført en pris

msjokket

(Foto: Svetlana Tebenkova/Istockphoto.com)

på utslipp av klimagasser.

— Men et stramt marked vil selvfølgelig reflekteres i prisen. Dessuten vil det komme en pris på CO₂-utslipp. Dette vil også gå inn i energiprisene. Vi må nok leve med høy oljepris framover, slo Tanaka fast, ifølge Teknisk Ukeblad.

— I ferd med å ta av

Kommunikasjonssjef Bård Bjerkaker i Enova mener at dyktige strømsparene går lyse tider i møte, mens dem som ikke har begynt å redusere strømforbruket kan få seg en overraskelse.

— Vi har grunn til å tro at strømprisen vil øke og forbli på et høyere nivå enn i dag. De som nå starter å effektivisere og redusere energi-

bruken vil ha et stort fortrinn, sier Bjerkaker.

— Vi har store muligheter for å effektivisere energibruken i industrien og i bygg i Norge. Sammenlignet med andre land ligger vi et stykke bak. Vi har nok vært bortskjemt med lave strømpriser, for vi ser at selv svært lønnsomme sparetiltak ikke gjennomføres, sier Bjerkaker.

Han tror imidlertid at stigende energipriser vil sette fart på energieffektiviseringen, både i husholdningene og næringslivet.

— Dette vil nok få et dytt av økte strømpriser. I tillegg bidrar fokuset på miljø og klima å aktualisere dette. Vi ser at ting er i ferd med å ta av nå, sier Bergaker.

Etterlyser lavenergiutvalg

— Det er enkelt å kutte utslippene og oppfylle EUs 2020-mål, hevder Dag Arne Høystad i Norges Naturvernforbund. Han mener det er på høy tid at Regjeringen nedsetter et lavenergiutvalg.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

ligger i dette, sier Høystad.

Oppvarming og oljefyr

— Det eneste Regjeringen trenger å gjøre er å effektivisere energibruken med 20 prosent, så oppfylles alle EUs 2020-mål samtidig. Den frigjorte kraften kan erstatte ikke-fornybar energi, og dermed reduseres utslippene av klimagasser tilsvarende, sier Høystad, som er prosjektleder for praktiske energiløsninger og klima i Naturvernforbundet.

Han forteller at en 20 prosents økning av fornybar energi vil gi oss cirka 35 terrawattimer elektrisitet, mens en tilsvarende 20 prosents reduksjon av energibruken vil frigjøre det dobbelte, cirka 70 terrawattimer.

— Jeg mener ikke at man skal unnlate å bygge ut fornybar energi, men energifrigjøring er enklere og mer effektivt. Ved å ta i bruk velkjent teknologi kan private boliger, kontorbygg og industrien kutte betydelige mengder energi. Svært mange av tiltakene vil dessuten være lønnsomme. Jeg tror ikke Regjeringen, eller folk flest, har skjønnet hvilket potensial som

Han foreslår at Regjeringen nedsetter et lavenergiutvalg som skal arbeide med å peke ut praktiske tiltak og metoder som norske hjem og arbeidsplasser kan ta i bruk. Mye dreier seg om oppvarming, men også varmegjenvinning, isolasjon, vinduer og varmtvann står sentralt.

— Vi mener det er mulig å redusere strømforbruket til oppvarming i bygg med femti prosent. I tillegg bør man fase ut all bruk av oljefyr innen 2012. Gjør man det, vil Norge være et godt stykke nærmere å oppfylle 2020-målene. Den frigjorte energien kan man bruke til å få mer av transporten over på elektrisitet, sier Høystad.

Han understreker at energieffektivisering er en langsiktig og lønnsom investering.

— På en måte er det en slags pensjonssparing. Ved å fortsette strømsløsingen går man glipp av store muligheter til å frigjøre energi til andre og bedre formål. Dessuten taper man penger, sier Høystad.

Her monterer Dag Arne Høystad et anlegg for varmegjenvinning. Nå ønsker han seg et statlig lavenergiutvalg. (Foto: Norges Naturvernforbund)

Bygger vannkraftverk i Tadsjikistan

Tadsjikiske fjell. (Foto: Wikimedia Commons)

Kina har bestemt seg for å investere 300 millioner dollar i et vannkraftverk i Tadsjikistan. Kraftverket vil få en kapasitet på mellom 160 og 200 megawatt, noe som vil være svært kjærkomment i det energifattige Tadsjikistan. Landet, som ligger mellom Kina og Afghanistan, er blant de fattigste i verden, samtidig som de har et toft vinterklima hvor temperaturrene ofte kommer ned i minus 20 grader.

Europas største vindpark til Romania

Det tsjekkiske kraftselskapet CEZ skal bygge Europas største landbaserte vindkraftpark i Romania.

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Vindparken skal ligge 17 kilometer unna Svartehavskysten, og vil ha en kapasitet på 600 megawatt. Den kommer til å bli dobbelt så stor som Europas nest største anlegg, skriver nyhetsbyrået Reuters. Vindparken kommer også til å bli en av de største utenlandske investeringene i Romania. Rundt halvparten av anlegget kommer i løpet av 2009, mens resten etter planen kommer til å bli ferdig året etter.

Mer fornybart

Målet med vindparken er å få mer av den østeuropeiske kraftproduksjonen over til fornybare kilder. Med en stor andel atom- og kullkraft ligger de et godt stykke

(Foto: Brian Jackson/Istockphoto.com)

bak skjema til å klare EUs mål om 20 prosent fornybar energi innen 2020. I tillegg ønsker EU å være mindre avhengig av gassleveranser fra Russland, skriver Reuters.

Prosjektet er CEZ sin største investering i fornybar energi. Av

de 32.2 terrawattimene de produserte i første halvdel av 2008, var 54 prosent fra kull og 43 prosent fra atomkraft.

Større vindinteresse

Romanias finansminister uttalte at det hadde vært økt interesse for å bygge vindkraftparker i landet i løpet av de siste årene, og at investeringen som er annonsert av CEZ er den viktigste på feltet så langt.

Kraftverkene skal ligge i Dobrogea, nord for storbyen Constanta ved Svartehavskysten. Romania produserte i 2005 cirka en tredel av sin elektrisitet ved hjelp av fornybar energi. Det meste av dette er vannkraft. Bare kull var en viktigere kilde for elektrisitetsproduksjonen i landet, mens bruken av gass har gått ned.

Effektiv, miljøvennlig og sikker utnyttelse av energi

Norsk Energi - rådgiveren med spisskompetanse

Energi

- Energieffektivisering
- Fornybar energiproduksjon
- Termisk kraftproduksjon
- Automatisering
- Fjernvarme
- Damp og kondensat

Miljø og klima

- Klimaregnskap
- Klimastrategi
- Miljøledelse
- CDM og JI prosjekter
- Utslippsmålinger

Sikkerhet

- Risikoanalyser
- Risikostyring
- Teknisk sikkerhet

Norsk Energi er et kompetansesenter for industri og offentlig virksomhet. Vi utfører rådgivning, utvikling og kursvirksomhet innenfor områdene energi, miljø og sikkerhet.

NORSK ENERGI

www.energi.no

Bak den røde tåken

Det skjedde – en gang i fremtiden

Bak den Røde tåken er en spennende beretning om hvordan verden kan bli hvis klimaet løper løpsk. Vi befinner oss i Mellom Europa, fire hundre år fra nå. Store sumper og skoger dekker landskapet.

Vi er med på revolusjon og gjenreising av demokratiet. Vi beveger oss mellom slummen og Kommissærens palass.

En stor, episk roman på norsk.
To bind på til sammen 850 sider.
Kr. 150,- pr. bind.

Tilgjengelig i bokhandler eller på nett

www.thodok.no

www.kolofon.com

Motsetter seg mål om mer fornybar energi:

— Norge er blitt en energisinke

Regjeringen prøver nå å vri seg unna EUs mål om å øke produksjonen av fornybar energi med 20 prosent innen 2020. Samtidig har vi knapt kommet i gang med effektivisering av energibruken og utslippene av klimagasser bare øker.

TEKST: TOR B. CHRISTENSEN
tbc@naturvern.no

Under tittelen *EU 20-20-20* har EU vedtatt en målsetning som skal gjøre unionen mer klimavennlig. Innen 2020 skal det bygges ut 20 prosent mer fornybar energi, energiforbruket skal effektiviseres med 20 prosent og utslippene skal kuttes med like mye. Flere land er godt i gang med oppgaven, mens Norge motsetter seg målene. I vårt land finnes det ingen omfattende plan for reduksjon i energiforbruket. Få andre europeiske land satses så lite på utbygging av ny fornybar energi som oss. Klimautslippene bare øker.

— Ligger langt bak

— I forhold til de vesteuropeiske landene jeg har vært i kontakt med, ligger Norge langt bak i løypa. Norge er det eneste landet som ikke jobber med en energi- og klimastrategi. Det skyldes at vi fortsatt diskuterer om EU 2020-målene skal gjelde for oss, sier administrerende direktør Steinar Bysveen i Energibedriftenes landsforening (EBL).

Han oppfatter diskusjonen som unødvendig og tullete.

— Dette er et tilbaketrukket stadium i andre land, og det burde det være i Norge også. Selv om man ikke skal følge EU i ett og alt, er klimaendringene noe man må forholde seg til uansett. Og alle land må bygge ut fornybar energi, ef-

ektivisere energibruken og redusere utslippene. Vi kan like godt komme i gang, først som sist, sier Bysveen.

— De første skal bli de siste

Det er den store andelen fornybar vannkraft som er årsaken til at Regjeringen ikke vil binde seg til å bygge ut 20 prosent mer fornybar energi. Bysveen synes det er et stort paradoks at Norge, som både er begunstiget med naturressurser og midler, ikke har kommet lenger.

— Det er visst slik at de første skal bli de siste. De landene som har størst problemer er mest opptatt av å gjøre noe med dem, mens Norge som allerede har mye fornybar energi bruker det som en sovepute, sier Bysveen.

Han har arbeidsplanen klar for Regjeringen:

— Man må snarest lage en energi- og klimaplan, starte arbeidet med å redusere forbruket av fossil energi i transportsektoren, redusere bruken av oljefyrer, sørge for at olje- og gassproduksjonen drives av elektrisitet og starte en betydelig satsning på energieffektivisering, sier Bysveen.

— Det virker på meg som en del økonomer har for stor tro på at markedet alene vil kunne løse klimautfordringen. Samtidig er det en del krefter som ikke vil la seg styre av EU. Det virker som disse kreftene har forent seg i denne saken, sier Bysveen.

Administrerende direktør Steinar Bysveen i Energibedriftenes landsforening (EBL) mener det er tullete å diskutere EUs 2020-krav. — Alle må bygge ut fornybar energi. Vi kan like godt komme i gang, først som sist, sier Bysveen. (Foto: EBL)

Se til California

En rapport fra det amerikanske konsultantselskapet McKinsey viste at ved å bedre energieffektiviteten i bygninger, apparater og fabrikker ville dekke økningen i amerikansk strømforbruk fram til 2030. Kostnadene ved en slik energieffektivisering kan bli svært lave og vil i løpet av kort tid betale seg selv i energisparing, skriver det amerikanske nettmagasinet Salon.

Det er i dag få amerikanske stater som har strategier for energieffektivisering, men ingen kan matche California. Mens forbruket av elektrisitet i løpet av de siste 30 årene steg med 60 prosent i resten av landet, holdt det seg stabilt i California.

Dersom resten av USA hadde hatt samme elektrisitetsforbruk som California, så hadde USA kuttet strømforbruket med 40 pro-

sent, skriver Salon. Og dersom resten av landet hadde produsert energien på samme måte som California, ville man kuttet det amerikanske utslippet av klimagasser med en fjerdedel uten å øke strømprisen, skriver de videre.

Tiltakene som har blitt satt i verk i staten er et sterkt lovverk rundt byggstandarder og hard satsning på energieffektiviserende teknologier og strategier, noe som har skjedd både med republikansk og demokratisk lederskap.

Mange av tiltakene som ble satt i verk er forholdsvis åpenbare, som bedre isolasjon og mer effektive varme og kjøleanlegg.

Andre tiltak gikk på at man fant ut at 15 prosent av utendørsbelysningen gikk rett opp i lufta, og ikke lyste opp noe annet enn himmelen.

kort sagt

For mange sparepærer havner på dynga.
(Foto: Istockphoto.com)

Forurensning

80 prosent av sparepærene som kasseres i Norge går rett i søpla. Det melder Teknisk Ukeblad. Sparepærene inneholder flere skadelige stoffer, blant annet kvikksølv.

— Returordningene fungerer ikke i praksis. Dagligvarehan-

delen har plikt til å opplyse om og ta imot sparepærer. Butikkene har her ikke gjort en god nok jobb. Og myndighetene har ikke vært flinke nok til å ta dem for det, sier Erlend Lillelien i Lyskultur til TU.

20 år etter at driften stanset i gruvene på Løkken i Sør-Trønde-

lag siver det fortsatt gift ut fra gruvegangene. Nå krever Norges Naturvernforbund en bedre rensing av avsiget, og ber om at det legges inn penger til et pilotrenseanlegg i neste års statsbudsjett.

Arter

Direktoratet for naturforvaltning åpner for lisensfelling av 12 bjørner. Disse kan felles i Hedmark, Midt-Norge, Nordland og Troms og Finnmark. Det er første gang det åpnes for lisensfelling av bjørn i Nordland. Lisensfellingsperioden for bjørn er fra 1. september til og med 15. oktober.

Klima

Statsminister Jens Stoltenberg håper neste års klimakonferanse i København vil ende med en beskjed om at tiden for gratis forurensning er over.

— Jeg håper at beskjeden til næringsliv, forbrukere og ledere verden over vil være at det ikke lenger skal være gratis å forurense, sa Stoltenberg under åpningen av den internasjonale oljemessen ONS i Stavanger, ifølge NTB.

Energi

StatoilHydros oljesandprosjekt i Canada vil slippe ut dobbelt så mye CO₂ som det totale norske utslippet. Nå allierer urbefolkning, forskere og miljøvernere seg for å stoppe prosjektet, som også fører til naturødeleggelser og avskoging.

— Når vi ødelegger skogen i Kongo så sender vi miljøvernminister Erik Solheim med milliarder i lomma for å redde skogen. Når vi ødelegger skogen

i Canada så sender vi olje- og energiministeren, eller noen andre, med milliarder i lomma for å subsidiere ødeleggelsene, sier Rasmus Hansson i WWF til NRK.

Avfall

I høst vil Statens forurensningstilsyn kontrollere forhandlere av elektronikk. Mange forhandlere opplyser ikke om at elektronisk avfall skal leveres til dem. Store elektriske apparater leveres som oftest inn, mens småelektronikken havner på dynga.

— Det samles stadig inn flere elektriske og elektroniske produkter, men alt for mye av småelektronikken blir fortsatt kastet sammen med det vanlige søppelet, sier SFT-direktør Ellen Hambro.

Lokalavisen Askøyværingen har startet en kampanje for å avdekke ulovlige søppeldeponier på øya. De oppfordrer leserne til å komme med tips, og får skryt både fra kommunen og Naturvernforbundet.

Navn

Erik Cockbain er ansatt som ny energirådgiver i Norges Naturvernforbund. Cockbain har tidligere arbeidet i GRIP, NRK og Fridtjof Nansens institutt.

12 bjørner kan skytes i årets lisensjakt.
(Foto: NNV)

Hvis du passerer Askøybrøen og kaster søppel ulovlig, risikerer du å få lokalavisen Askøyværingen på nakken.
(Foto: Tor-Egil Farestveit/Wikimedia Commons)

CO₂-grense: 350 ppm

innlegg

TORGEIR HAVIK

Leder, Naturvernforbundet i Steinkjer

Klimaendringene er det viktigste uttrykket for at menneskehetens utvikling ikke er bærekraftig. Norge har sitt største fagmiljø i Cicero, som utgir tidsskriftet Klima. Cicero er et av fagmiljøene som veileder Miljøverndepartementet og som igjen er regjeringens virkemiddel. Når Regjeringen har en elendig klimapolitikk, så er det også et uttrykk for at Cicero har sviktet. Ciceros direktør Pål Prestrud uttrykker seg ofte i modererende vendinger og bidrar ikke til den dramatiseringen som kreves for å oppnå den frykt og redsel som lavutslippsutvalgets leder Jørgen Randers mener er nødvendig for at politikere skal handle.

Pål Prestrud betrakter James Lovelock som dommedagsprofet, når den anerkjente klimaforskeren karakteriserer en dramatisk framtid utvikling. Jeg er mer interessert i hva som er konkret feil i Lovelocks vurderinger enn i en avfeie og negativ vurdering av personen. Det internasjonale klimapanelet IPCC har antydning at verdens gjennomsnittlige temperatur ikke må overstige 2 grader over temperaturnivået ved industrialismens start. Slike temperaturøkninger skremmer ikke solhungrige nordboere som må til Syden flere ganger årlig for å nyte livet.

Da er det mer fornuftig å fastsette grenseverdier for CO₂-mengden i atmosfæren. Vi er vant til å forholde oss til ulike grenseverdier for CO₂-nivå, og vet at den ikke bør overstige 1200 ppm (parts per million) for skoler og barnehager. IPCC hevder at CO₂-nivået i atmosfæren ikke må overstige 450 ppm. Det samme nivået opererer også Statens forurensningstilsyn (SFT) med.

James Hansen er et fenomen innen verdens klimaforskning. Han er direktør for NASAs kli-

James Lovelock. (Foto fra Lovelocks hjemmeside)

maforskningsavdeling og professor ved Columbia-universitetet i USA ved instituttet for jord- og miljøvitenskaper. Han er også den personen som i 1988, for 20 år siden, orienterte Capitol Hill – USAs maktsenter - om de klimaendringene som truet verden. Denne personen har kjempet med medløperne til George Bush i snart to presidentperioder. Hansen har nå konkludert med at et CO₂-nivå på 450 ppm er alt for høyt, og at et slikt nivå vil gi en eskalerende utvikling mot et uutholdelig miljø for menneskeheten. Hansen og hans forskerteam fastslår at grenseverdien for CO₂-nivået i atmosfæren må settes til 350 ppm. Hans offentliggjøring skjer på bakgrunn av et forskningsarbeid som er gjort av fossilt materiale fra for 55 millioner år siden, fra den gang det atmosfæriske CO₂-nivået var mellom 360 og 400 ppm. Hansens offentliggjøring ble slått opp i mediene i april og ble kommentert av Pål Prestrud som sa: "En stabilisering av CO₂-nivået på 350 ppm vil kreve et dramatisk utslippskutt. Da må utslippene ned mot null så fort som mulig og i tillegg må vi få på plass tiltak for å få CO₂ ut av atmosfæren på. Den beste måten å gjøre dette på er å plante trær og redusere avskogingen."

Al Gore har i mange år reist rundt med kurver over CO₂-nivå og temperaturer i atmosfæren for de 600 000 siste åra. Disse er frambrakt på grunnlag av analyser av iskjerneprøver tatt i polare strøk. Kurven for CO₂-nivået vi-

ser at aldri i denne tidsperioden har CO₂-nivået vært over det nivået som det var før industrialismens start, cirka år 1750. Nivået var da rundt 270 ppm. Nå er nivået 387 ppm, og er et resultat av en vanvittig rask stigning på kort tid i et geologisk perspektiv. Hvis begrepet "føre var" skal ha noen gyldighet så bør det konkluderes med at menneskeheten umiddelbart må sørge for at CO₂-nivået stabiliseres på et nivå langt under det vi har i dag.

Miljøorganisasjonene har kritisert regjeringen for svake og pinglete klimatiltak. Dette er demoraliserende for det norske folk. Det er i denne konteksten en bør vurdere resultatene fra en spørreundersøkelse gjennomført ved NTNU som viser en viss folkelig sløvhets angående egne tiltak mot klimaendringene. Det er en fornuftig konklusjon å si at "hvis politikere selv hadde trodd på de framtidsscenarioer de hevder, da måtte de vel iverksatt tiltak som monner". Underforstått: Når tiltak ikke iverksettes så er det heller ingen grunn til bekymring.

Lavutslippsutvalgets leder Jørgen Randers har sagt at folk flest må oppleve en større grad av redsel før det kan forventes at de demokratisk valgte politikere vil iverksette sterke tiltak. Jeg vil heller hevde at politikere er gitt et votum som forplikter dem til å iverksette tiltak for å fremme en bærekraftig utvikling. Alt annet er i strid med Norges Grunnlov § 110, pkt.b.

sitater

"Kompostering ligner mye på sex. Det er en sunn, naturlig prosess som involverer fruktbarhet, fomling og, når det går riktig for seg, en dampende stemning. På toppen av det hele er det noen som kaller det skittent."

Det amerikanske nettmagasinet grist.org med maleriske beskrivelser.

— Hvor mange av dere leser bruksanvisningen fra a til å når dere kjøper en ny mobiltelefon?

StatoilHydros sjef for norsk sokkel, Tore Torvund, kommenterer Statfjord A-ulykken i Dagens Næringsliv.

— For handelsnæringen og Midtbyen er disse vedtakene mer alvorlige enn bybrannene de siste årene.

Frps Kristian Dahlberg Hauge misliker de nye kollektivfeltene i Trondheim sterkt. (Adresseavisen)

— VG Nett satser offensivt på klimajournalistikk. Vi var blant annet som et av få norske medier til stede ved klimakonferansen på Bali i vår.

Synd for VG Nett, da, at klimakonferansen på Bali var i desember, og at et titall norske medier var til stede, deriblant Miljøjournalen. (VG Nett)

— Behandlingen fra Skodje kommune i denne saken er så lite profesjonell som det går an å få det.

Naturvernforbundets Øystein Folden kritiserer grøfting i Skodje kommune. (Sunnmørsposten)

— Levebrødet til Naturvernforbundet er å ta skrekkbilder, slik han kan si "bli medlem og betal penger" til potensielle medlemmer.

Skogbrukssjef Kolbjørn Snekvik i Skodje kommune, i svar til Naturvernforbundet i Møre og Romsdal Øystein Folden. (Sunnmørsposten)

Sprer kunnskap og utdanning i 12 land

De er i dag den største organisasjonen av sitt slag i Afrika, men tar mål av seg til å utvide til Europa etter hvert.

TEKST: MARTIN ØDEGAARD
mo@naturvern.no

Sena Alouka er leder for Afrikas største ungdomsledede miljøorganisasjon. Organisasjonen JVE (Jeunes Volontaires pour l'Environnement) har hovedkontor i Lomé i Togo, på Afrikas vestkyst. Og fra det forholdsvis beskjedne utgangspunktet i et av Afrikas minste land, har organisasjonen nå spredt seg til tolv andre nasjoner, og er godt representert både sør, øst og vest i verdensdelen. Og ambisjonen er å spre seg videre, selv om det ikke har øverste prioritet.

— Kanskje kommer vi til Europa etter hvert, men det viktigste nå er å bygge opp organisasjonen i de landene vi allerede har kontorer, sier Alouka, som også forklarer at organisasjoner i flere land stadig har lyst til å bli med.

Vil bygge solid

Han mener at den største utfordringen nå blir å bygge en solid organisasjon bestående av unge mennesker. Veldig mange av organisasjonene de samarbeider med deltar i ulike JVE-prosjekter, men ikke i den daglige driften av organisasjonen. Og Alouka sier at det viktigste er å bygge seg opp slik at de slipper å være avhengige av prosjektstøtte. Han fortel-

Sena Alouka på besøk i en landsby i Togo. (Foto: Martin Ødegaard)

ler at de i år også har fått penge- støtte fra regjeringen, noe de ikke har fått tidligere.

Kunnskap viktigst

JVE prioriterer og bygger aktiviteten rundt fire hovedområder: Klimaforandringer, sosial rettferdighet, arts mangfold og økt kunnskap og utdanning innen miljø. Alouka fastholder at det siste punktet er det viktigste. Men noe av det

mest kontroversielle de jobber med er sosial rettferdighet, spesielt i forhold til vannkraftprosjekter og gruver.

— Det er viktig å få lokalbefolkningen til å forstå hva slags konsekvenser slike utbygginger vil ha for dem.

Han sier at de siden oppstarten i 2001 har hatt flere prosjekter med mål om å øke bevisstheten rundt klimaendringer for befolkningen.

Andre prosjekter går på å gi trening og fremme deltakelse blant beboerne på landsbygda.

— De fattige på landsbygda er de som betaler den høyeste prisen for klimaendringene. Som mange andre utviklingsland har Togo allerede merket effekter av klimaendringer, som forandring i regnmønsteret, uttørkede elver, kysterosjon og ørkenspredning, forklarer Alouka.